

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Děti a dospívající v pandemii a po ní: Dopady na duševní zdraví

Mgr. Pavla Chomynová

Mgr. Barbora Orlíková, Ph.D.

Souhrnná zpráva

o závislostech
v České republice

> 2022

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpráva

o tabákových, nikotinových
a souvisejících výrobcích
v České republice 2021

> 2021

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpráva

o alkoholu
v České republice 2021

> 2021

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpráva

o problematickém užívání
psychoaktivních léků
v České republice 2023

> 2023

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpráva

o nelegálních drogách
v České republice 2023

> 2023

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpráva

o hazardním hraní
v České republice 2023

> 2023

Národní monitorovací
středisko pro drogy
a závislosti

Zpráva

o digitálních závislostech
v České republice 2023

> 2023

Projekt podpořený TAČR

Efektivita systému adiktologických služeb v České republice v souvislosti s pandemií COVID-19

Dopady omezení výuky kvůli pandemii
Covid-19 na duševní zdraví a well-being
dětí a dospívajících

Rešerše

Cílem této analýzy je **poskytnout informace o dopadech uzavření škol a distanční výuky na duševní zdraví dětí a dospívajících**, na životní styl dětí a dospívajících a možné dopady změny životního stylu na fyzické zdraví dětí.

• **Rešerše** (listopad 2021 - leden 2022)

- Zahraniční databáze (ScienceDirect, SCOPUS, Cochrane)
- Česká odborná databáze medvik.cz, databáze Národní pedagogické knihovny
- přímo v českých pedagogických a jiných společensko-vědních časopisech
- na internetových stránkách MŠMT, ČŠI, Národního pedagogického institutu a některých dalších českých pedagogických a výzkumných institucí.

Pro účely analýzy bylo využito 86 dokumentů.

Shrnutí výsledků rešerše literatury

zhoršení duševního zdraví populace, nejvíce u dospívajících, mladých dospělých do 24 let a rodičů (zejména matek) s dětmi

Zdroj: Orliková (2022)

zvýšení depresivity a úzkostných stavů u dětí a dospívajících

zvýšení výskytu poruch spánku, související se stresem, úzkostí a nedostatkem pohybu a pobytu venku v důsledku opatření proti COVID-19

snížení míry užívání návykových látek v době lockdownu a uzavření škol, vzrostlo nicméně u ohrožených adolescentů nebo těch, které již měli problémy s užíváním návykových látek v minulosti

nárůst počtu hodin strávených u obrazovek (tzv. screen time) s dalšími dopady na duševní zdraví, digitální závislost a gaming

změna životního stylu v důsledku uzavření škol a volnočasových zařízení – nedostatek pohybu, zvýšení podílu sedavého chování a změny stravovacích návyků

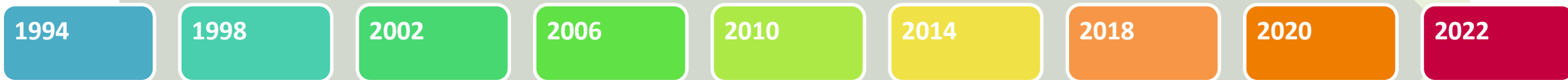
zvýšení výskytu domácího násilí v rodinách, zvýšení výskytu násilí vůči dětem × ×

Studie před pandemií a po pandemii (COVID-19)

HBSC

ESPAD

PCPP

různá míra pokrytí duševního zdraví
různé dotazníky
různé screeningové nástroje
různé věkové skupiny dětí a dospívajících

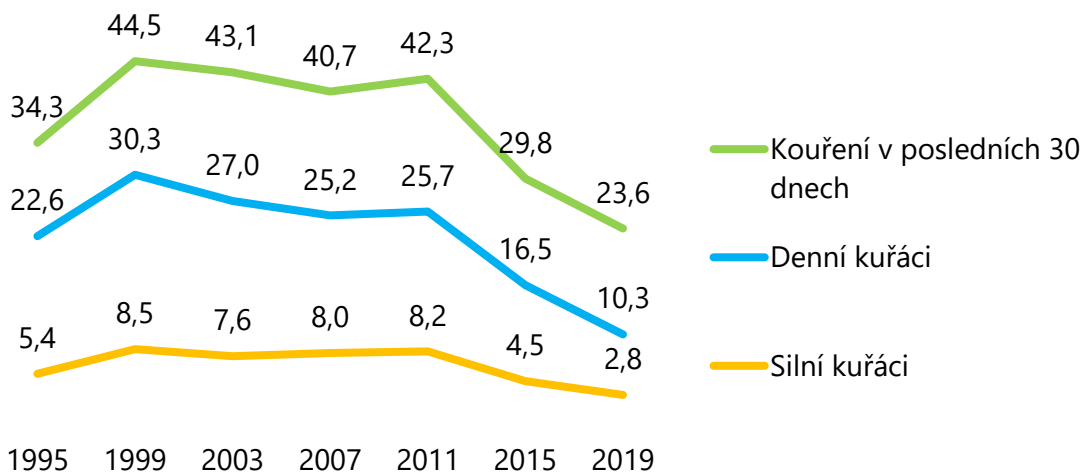
x x

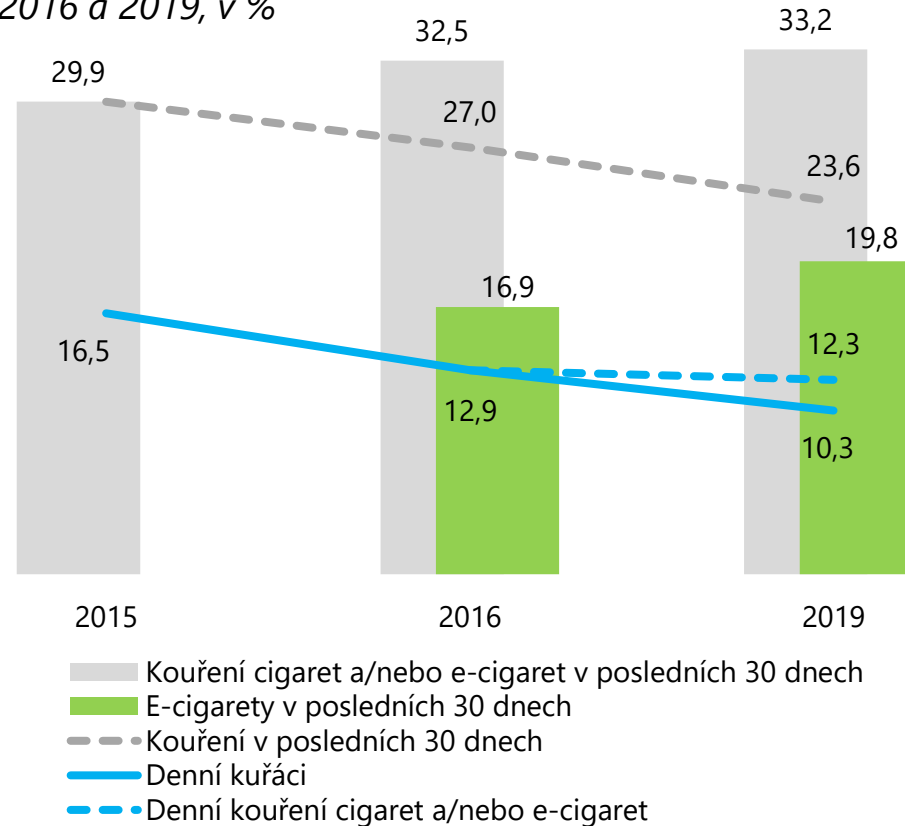
Tabákové a nikotinové výrobky mezi dětmi a dospívajícími

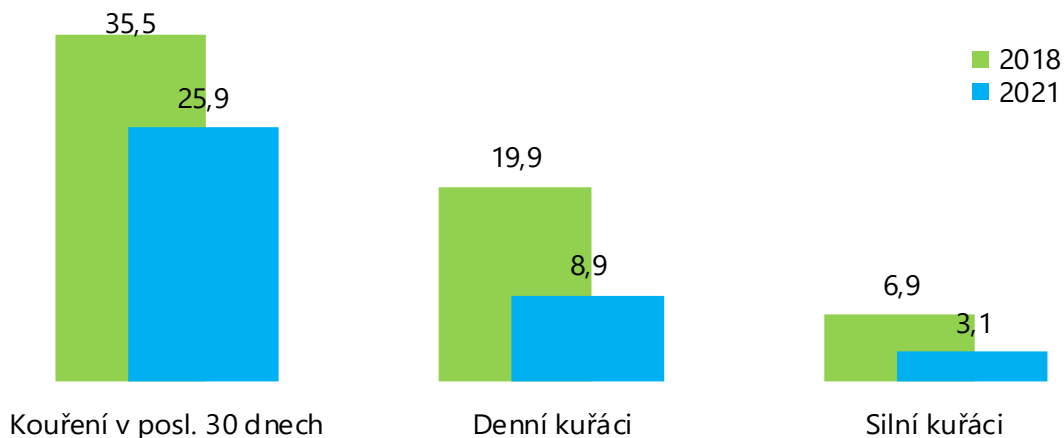
Kouření mezi dospívajícími – trendy v letech 1995–2019, studie ESPAD, v %

Kouření cigaret a e-cigaret mezi 16letými, studie ESPAD 2016 a 2019, v %

Prevalence **kouření cigaret** mezi 15–19letými studenty – studie UPOL 2018 a 2021, v %

Zdroj: ESPAD (Chomynová et al., 2020), UPOL (Chomynová and Dolejš, 2022)

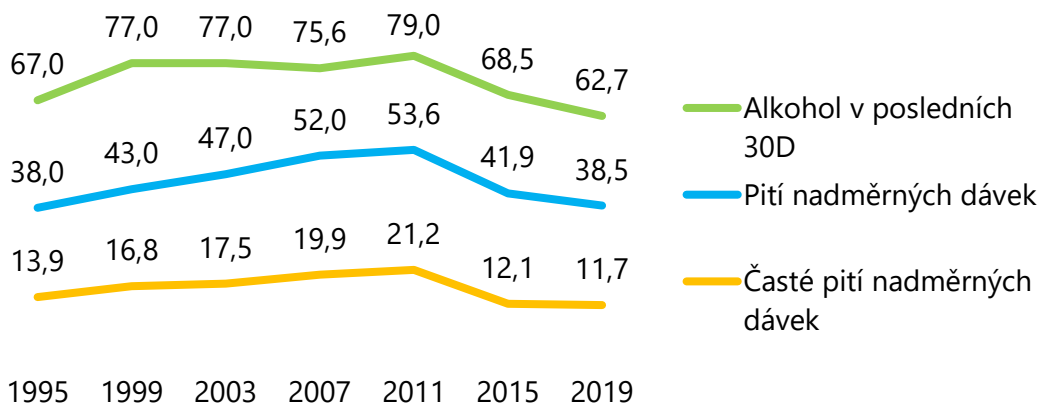

Konzumace alkoholu mezi dětmi a dospívajícími

Pití alkoholu mezi dospívajícími – trendy v letech 1995–2019, v %

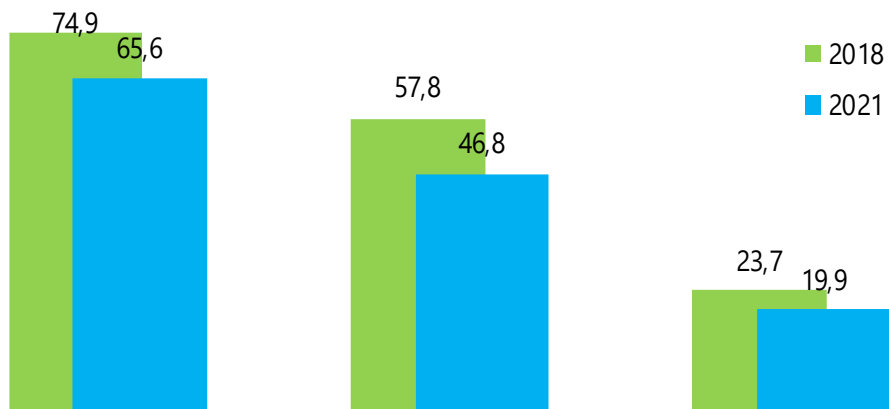

Pití energetických nápojů mezi dospívajícími – studie ESPAD 2019, v %

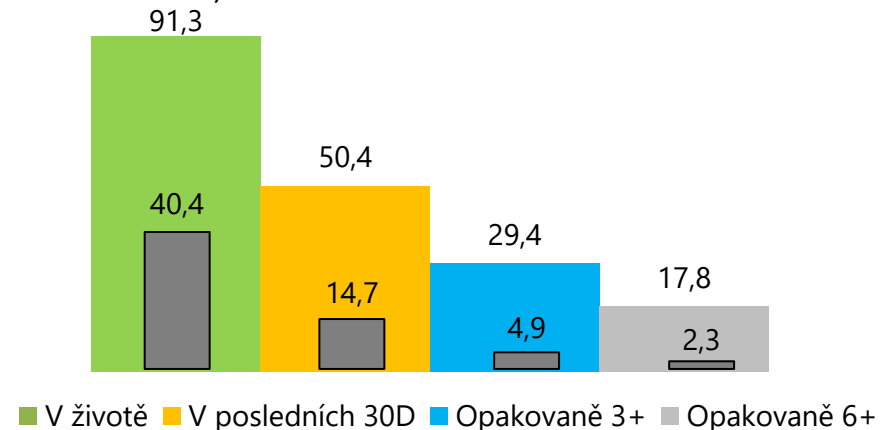
91,3 % v životě **50,4 %** v posledních 30 dnech **29,4 %** 3krát nebo častěji

Pití alkoholu mezi dospívajícími – studie UPOL 2018 a 2021, v %

Pití energetických nápojů v kombinaci s alkoholem – studie ESPAD 2019, v %

Pití alkoholu v posl. 30 dnech

Pití nadměrných dávek alkoholu

Časté pití nadměrných dávek (3 a vícekrát)

Zdroj: ESPAD (Chomynová et al., 2020), UPOL (Chomynová and Dolejš, 2022)

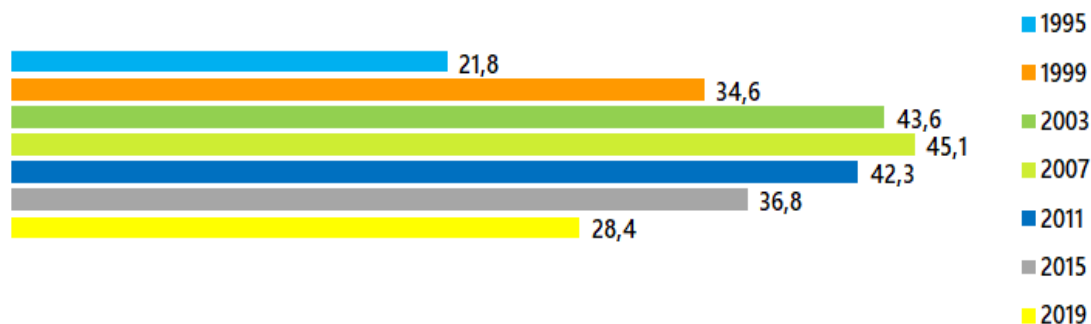

Užívání konopných látek mezi dětmi a dospívajícími

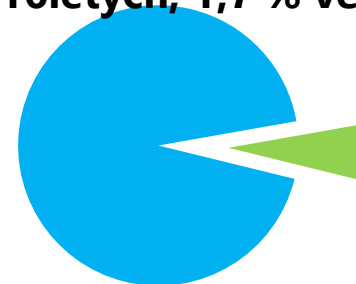

nové produkty, volně dostupné

Konopné látky mezi dospívajícími (celoživotní prevalence) – trendy v letech 1995–2019, v %

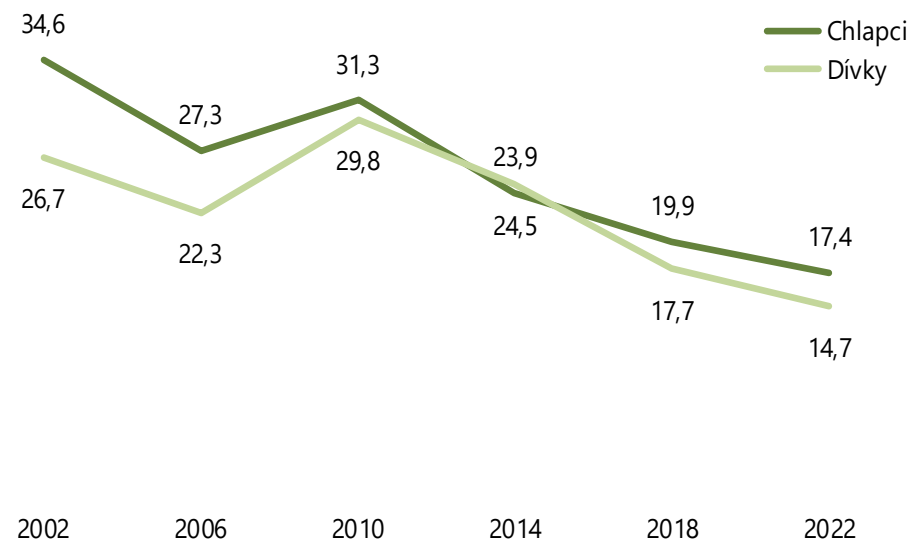

podle škály CAST celkem v riziku 6,6 %
16letých, 1,7 % ve vysokém riziku (2019)

15–19 let
27–35 tis. v riziku v souvislosti s užíváním konopí
6–10 tis. ve vysokém riziku

Užití konopných látek (v životě) mezi dospívajícími – studie UPOL 2018 a 2021, v %

Zdroj: ESPAD (Chomynová et al., 2020), UPOL (Chomynová and Dolejš., 2022), HBSC (Baďura, 2023)

Užití konopných látek (v životě) mezi dospívajícími – studie HBSC 2002–2022, v %

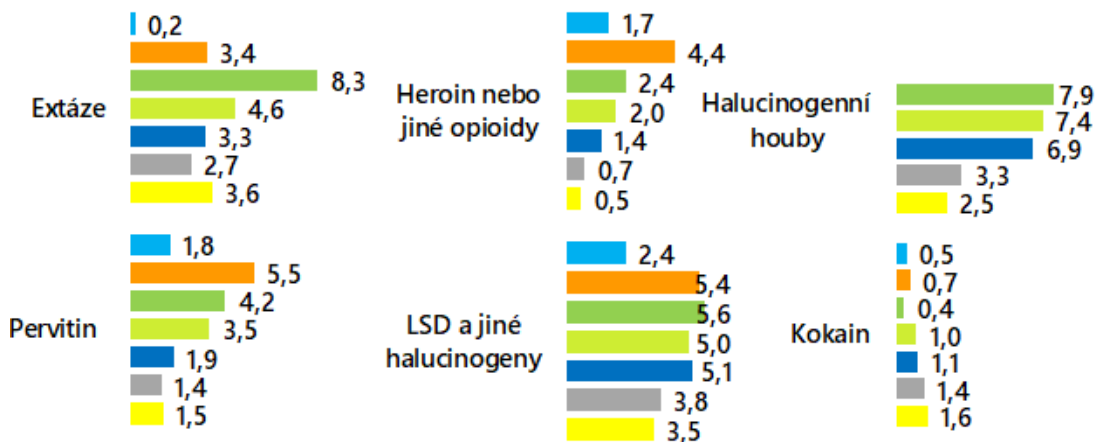

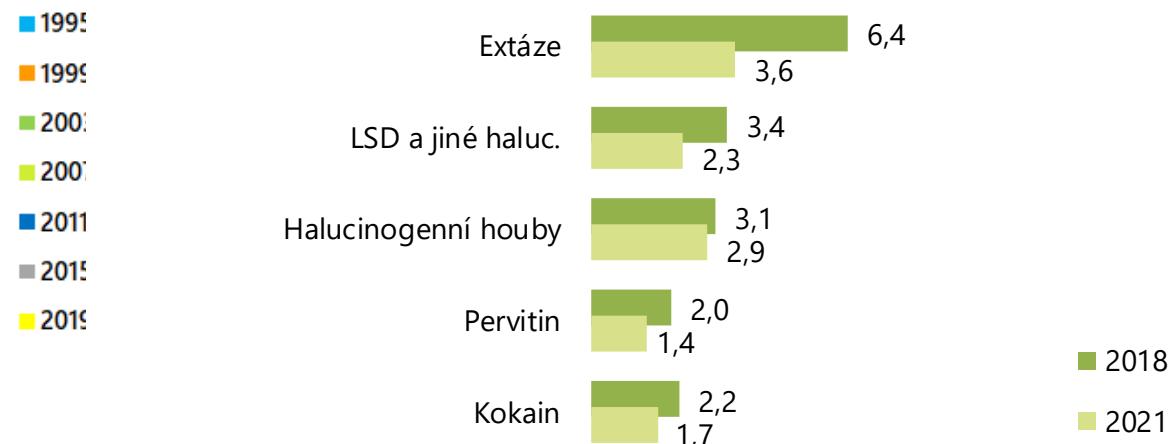
Užívání jiných návykových látek mezi dospívajícími a mladými dospělými

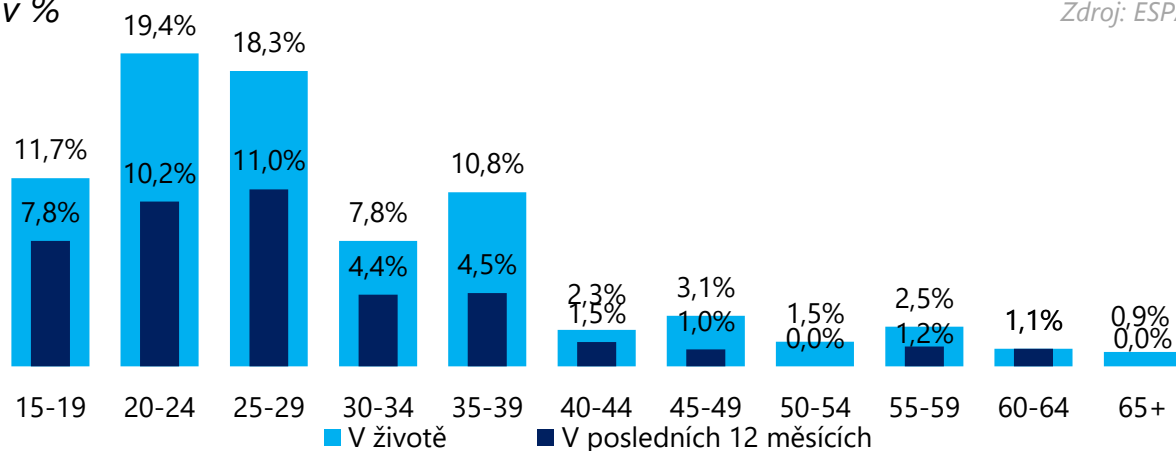
Nelegální drogy mezi dospívajícími (celoživotní prevalence) – trendy v letech 1995–2019, v %

Užití nelegálních drog (v životě) mezi dospívajícími – studie UPOL 2018 a 2021, v %

Užití kratomu v životě a v posledních 12 měsících (15+ let) – Výzkum občanů 2022, v %

Zdroj: ESPAD (Chomynová et al., 2020), UPOL (Chomynová and Dolejš., 2022)

mezi dospívajícími (11–21 let, Praha):
4,4 % v posledních 12 měsících
5,3 % chlapci, 3,5 % dívky
1,0 % ZŠ, 8,2 % SŠ
2,0 % v r. 2021

Nadužívání digitálních technologií a jeho dopady

HBSC 2018 + ESPAD 2019

odhadem 25 %
dospívajících v riziku
digitální závislosti

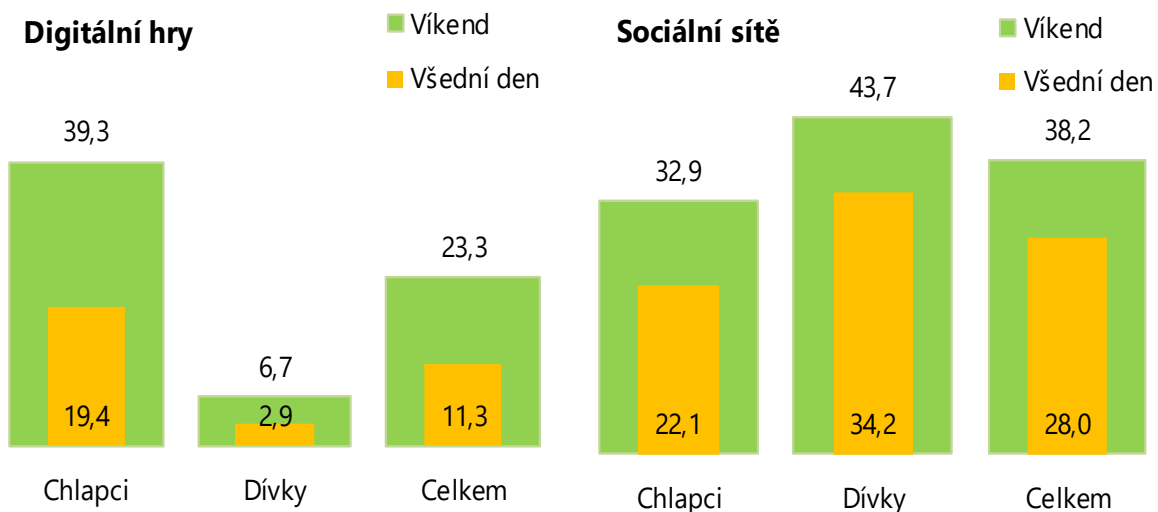
přímé: zdravotní,
zanedbávání spánku,
hygieny, únava

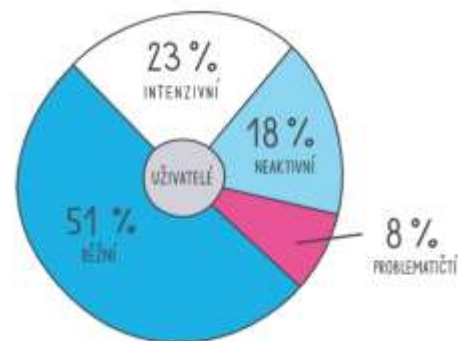
dlouhodobé: sociální, omezení
kontaktů, zanedbávání práce, školy,
volnočasových aktivit, konflikty s
rodiči a přáteli

U dospívajících spojitost s úzkostnými poruchami, ADHD, depresivními stavy, sebevražednými myšlenkami, ale i s agresivitou a konzumací alkoholu.

Nadměrné trávení času (4 a více hodin denně) hraním digitálních her a na sociálních sítích, ve všední den a o víkendu – studie ESPAD 2019, v %

Podíl intenzivních a problematických uživatelů sociálních sítí mezi 11–15letými žáky ZŠ – studie HBSC 2022, v %

Zdroj: Studie HBSC 2022 (Kalman and Bađura, 2023)

Zdravagenerace.cz

5 % v r. 2018
8 % v r. 2022

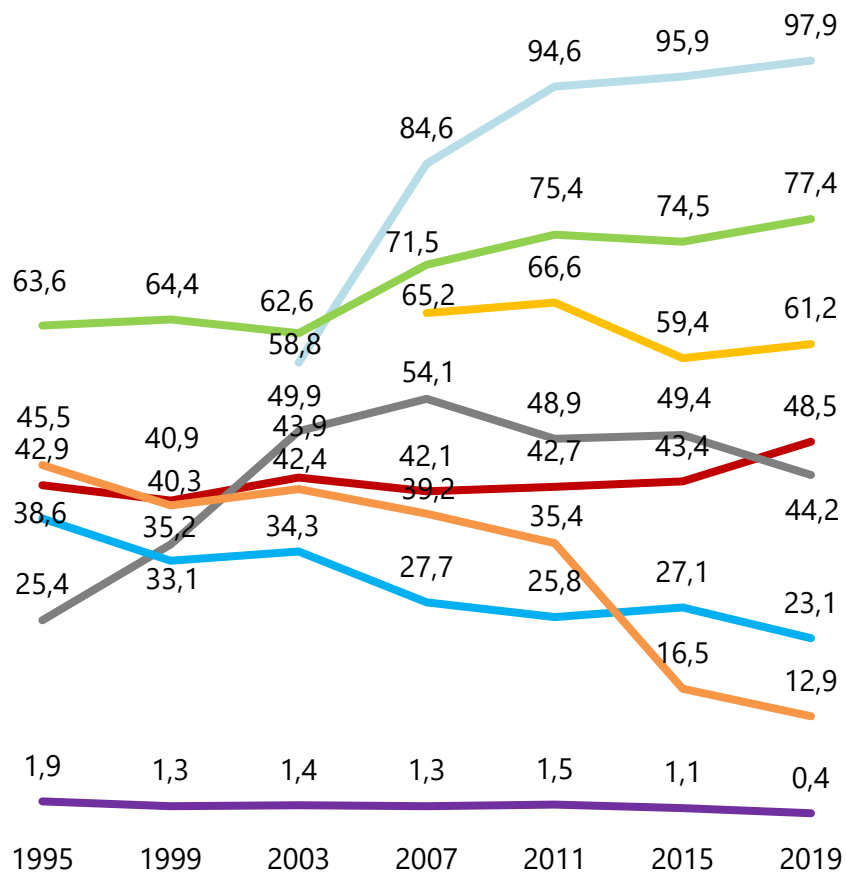

Změny v životním stylu mládeže

Obvyklé trávení volného času (jednou týdně nebo častěji) – studie
ESPAD 1995–2019, v %

Surfování na internetu

Aktivně sportuji

S přáteli ven (nák. centra apod.)

Koníčky

Hraní počítačových her

Čtu knížky

Večer ven za zábavou

Hraní na automatech o peníze

„digitální revoluce“

přesun aktivit na internet

komunikace s vrstevníky

organizovaný volný čas

méně času venku s přáteli

méně F2F komunikace

vysvětluje to pokles míry užívání návykových látek?

> Dopady pandemie COVID-19?

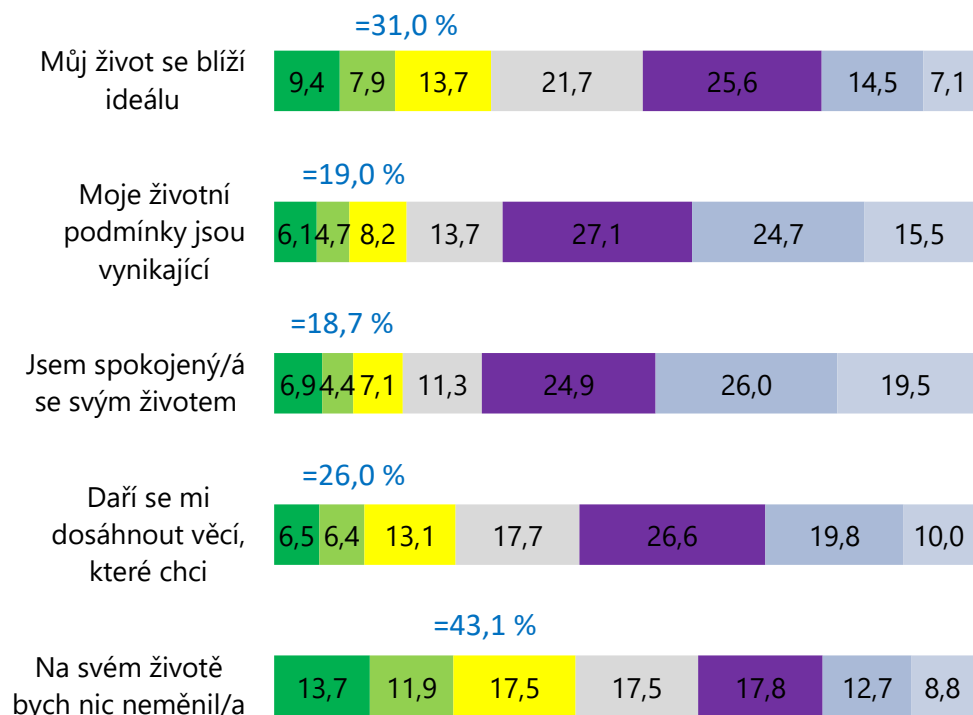
- distanční výuka
- sociální distancování
- omezení volnočasových aktivit

Duševní zdraví dospívajících před pandemií

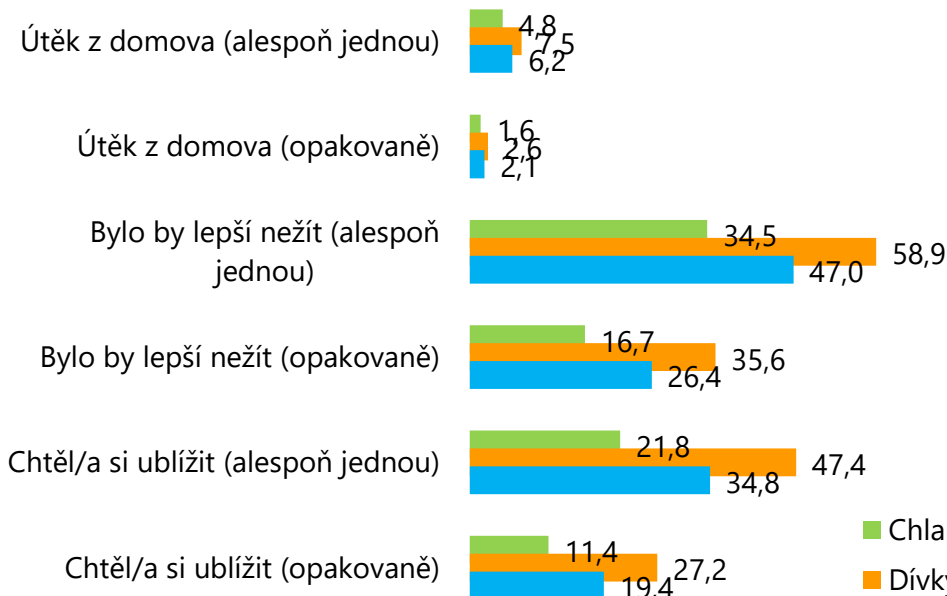
Životní spokojenost – studie ESPAD 2015, v %

■ Zcela nesouhlasím
■ Spíše nesouhlasím
■ Spíše souhlasím
■ Nemohu se rozhodnout
■ Souhlasím

5,0 % nespokojenost se vztahem k matce (3,5 % a 6,3 %)
 9,4 % nespokojenost se vztahem k otci (8,1 % a 10,7 %)
 2,2 % nespokojenost se vztahem k přátelům (2,0 % a 2,4 %)

■ Chlapci
■ Dívky
■ Celkem

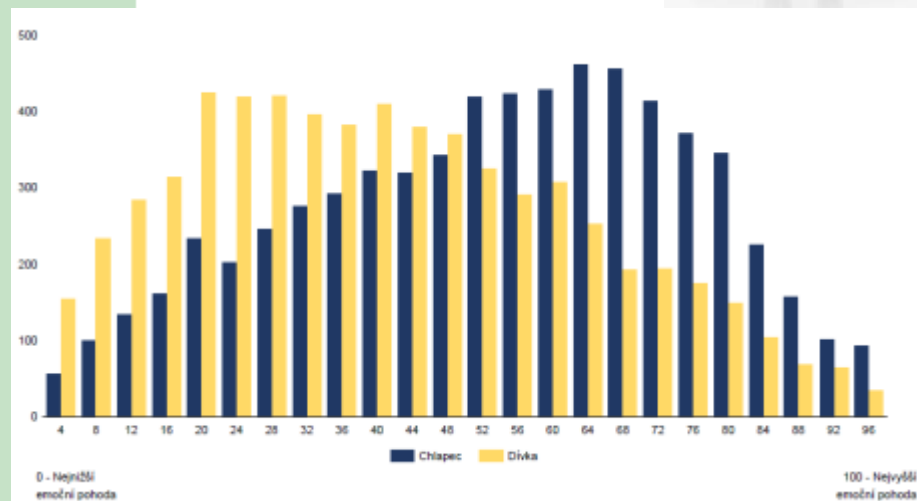
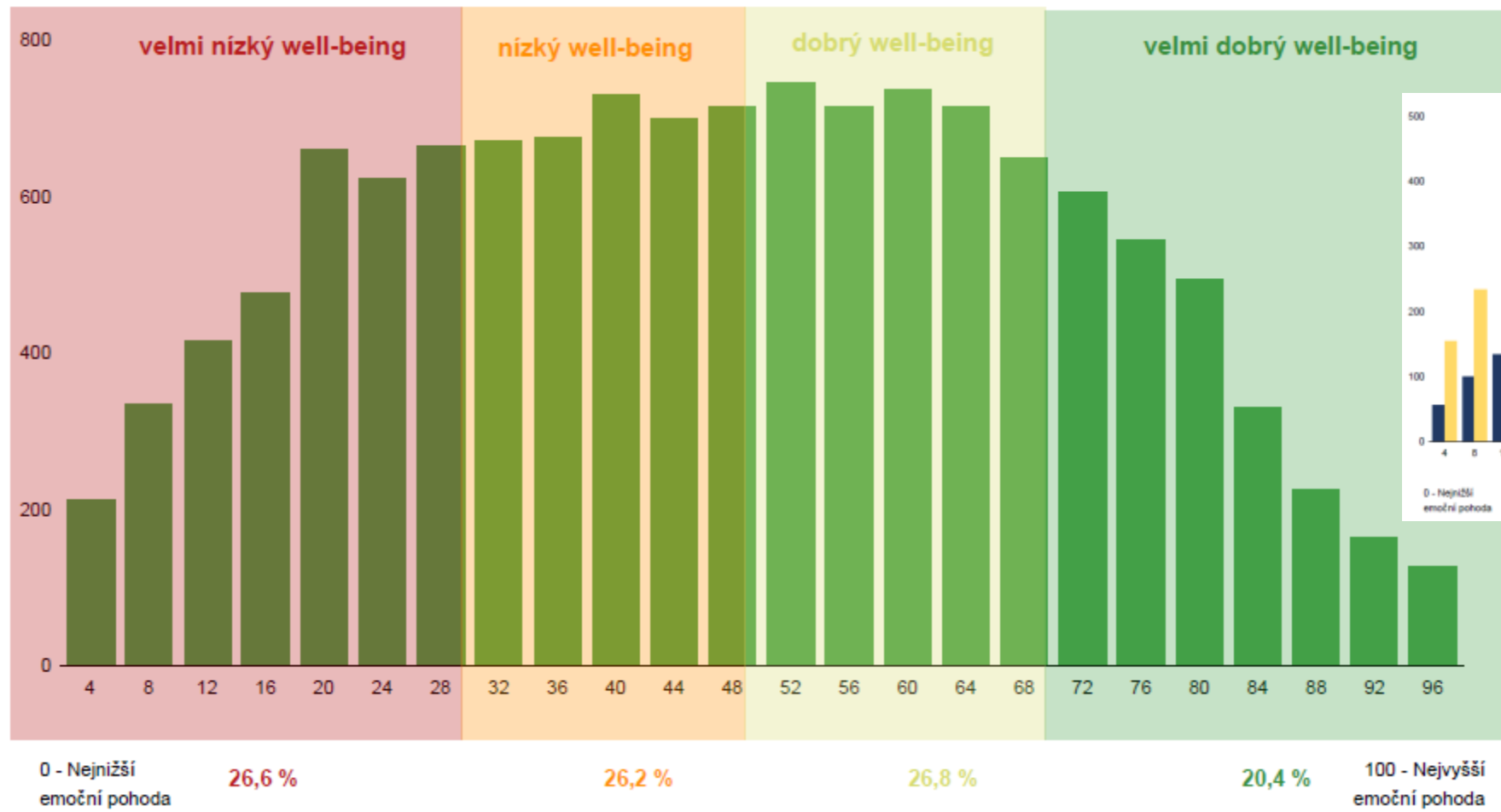
Zdroj: ESPAD (Chomynová et al., 2016)

Duševní zdraví dospívajících po pandemii (index emoční pohody WHO-5)

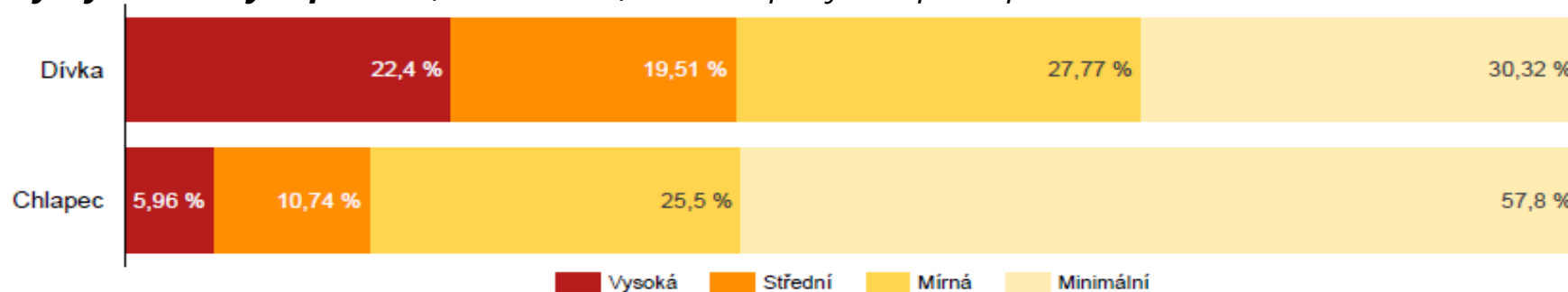
Well-being (škála WHO-5) mezi dospívajícími celkem a podle pohlaví – studie RCHPŠ 2022, v %

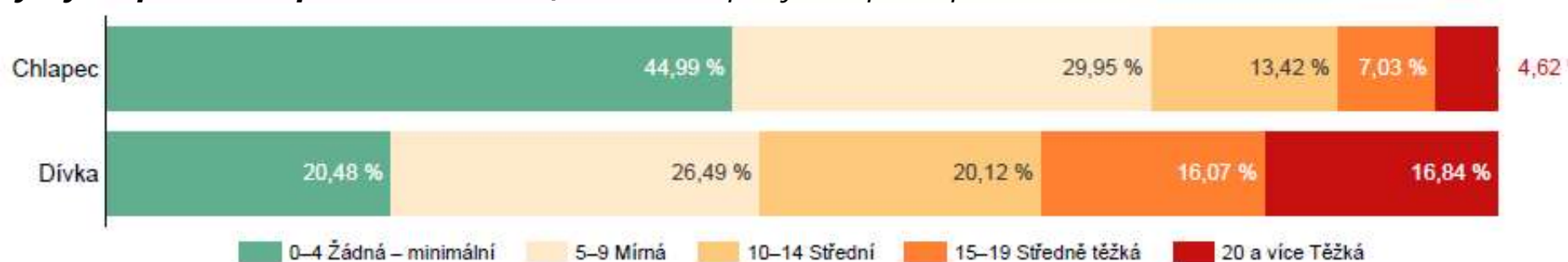
Duševní zdraví dospívajících po pandemii (úzkostnost GAD-7, depresivita PHQ-9)

Výskyt úzkostných poruch (škála GAD-7) mezi dospívajícími podle pohlaví – studie RCHPŠ 2022, v %

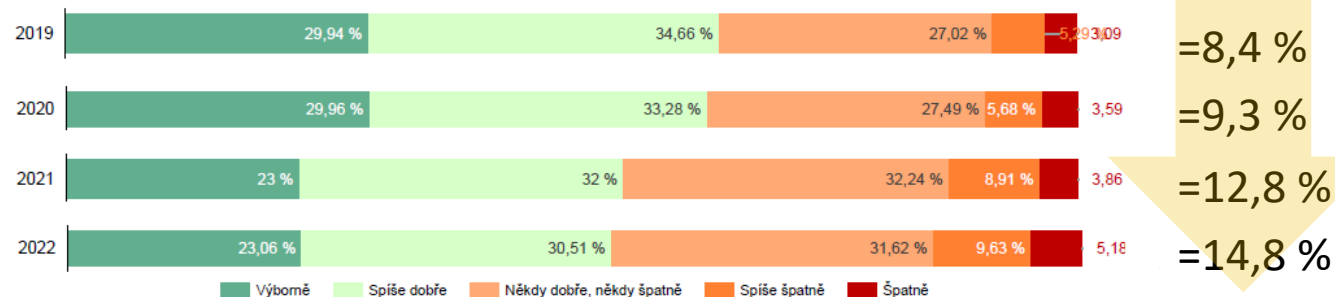

Zdroj: RCHPŠ (Petrenko et al. 2023)

Výskyt depresivních poruch (škála PHQ-9) mezi dospívajícími podle pohlaví – studie RCHPŠ 2022, v %

Celková životní spokojenost mezi dospívajícími – studie RCHPŠ 2019–2022, (Jak se celkově cítíš spokojen?) v %

Duševní zdraví dětí a dospívajících podle studie HBSC 2022

Girls reported worse outcomes than boys across all measures of mental health and well-being.

These gaps widen with age, with 15-year-old girls showing the worst outcomes.

bit.ly/hbsc-vol1

Based on data from 280,000 11, 13 and 15 year olds from 44 countries in Europe, Central Asia and Canada

I'm most concerned about the younger generation's mental health because they have started to use technologies more these days. Technology tends to make you tired and makes you lazy as well, which means you can't get out of bed or even brush your own teeth at this point. The mental health of kids could also be affected by teachers, kids and any type of people actually.

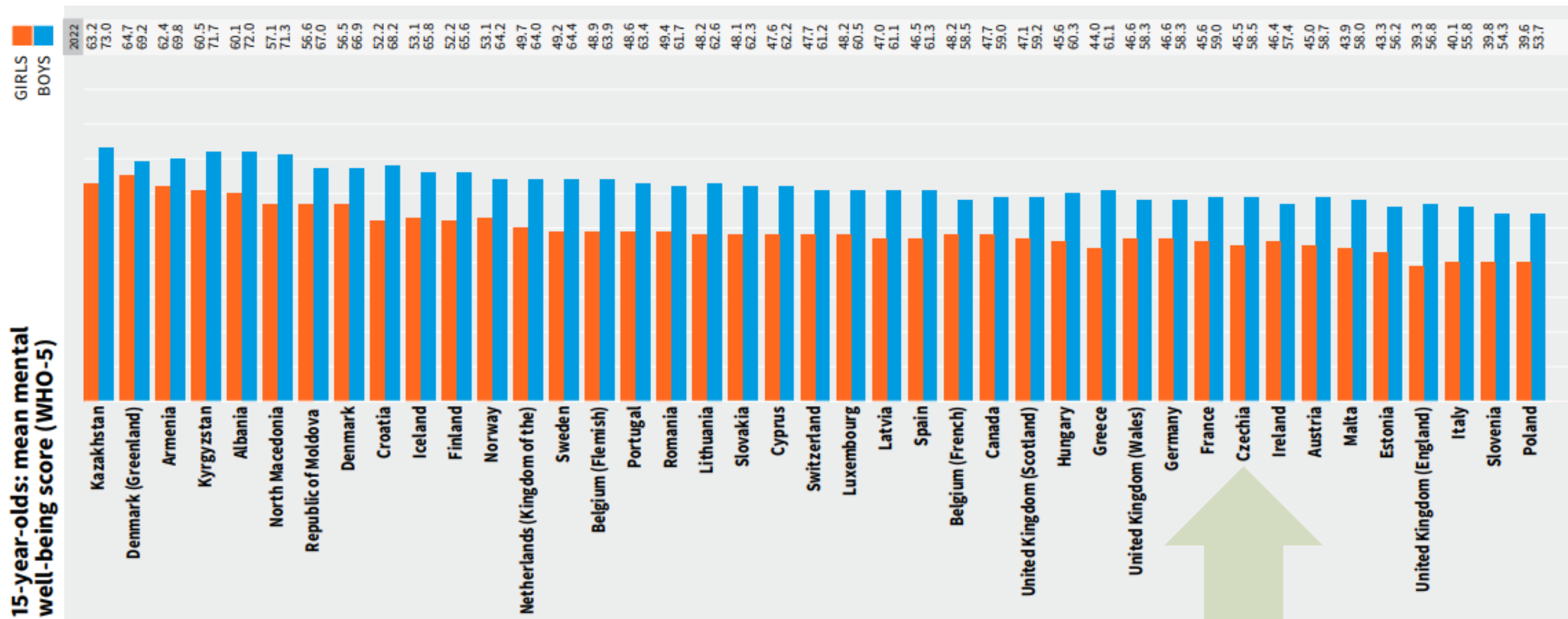
I think there's a lot of girls who put themselves down because they're like 'am I good enough? Am I strong enough? Am I capable of doing things?' And they put themselves down and beat themselves up for nothing. They don't appreciate themselves for who they are.

I think the biggest problem for young people in my country is depression. In my opinion the government should allow better access to psychologists for young people and also promote talking about depression.

Duševní zdraví dětí a dospívajících (index emoční pohody WHO-5)

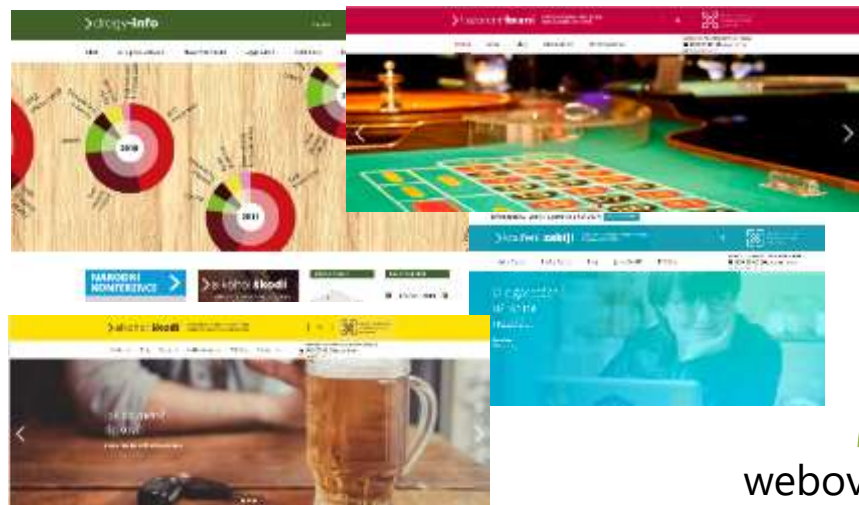
Zdroj: WHO (2023), www.who.int/europe

Děkuji za pozornost

chomynova.pavla@vlada.cz
orlikova.barbora@vlada.cz

koordinace
Systému
včasného
varování (EWS)

koordinace
informačního
systému
v oblasti
závislosti

spolupráce se státními
a nestátními organizacemi
a institucemi
realizace vlastních
studií a analýz

webové stránky
[www.drogy-
info.cz](http://www.drogy-info.cz),
facebook

zprávy o
situaci v
oblasti
závislosti

pro Radu vlády pro
koordinaci politiky v
oblasti závislosti a vládu

pro Evropské monitorovací
centrum pro drogy a drogovou
závislost a další mezinárodní instituce

další
publikace,
Zaostřeno

>2022

> 22